

Jegyzetek

- ¹ Fodor Géza: *A „jelmezes koncert” dicsérete*. In: *Élet és Irodalom*. 2006. június 23.
- ² Appia, Adolphe: *A zene és a rendezés*. Bp.: Színháztud. Int., 1968.
- ³ Hevesi Sándor: *Az opera paradoxonja*. In: *A drámaírás iskolája*. Bp.: Gondolat, 1961.
- ⁴ Harmoncourt, Nikolaus: *Zene, mint párbeszéd*. Bp.: Európa Könyvkiadó, 2002.
- ⁵ Barenboim, Daniel: *In the beginning was sound – rádió-előadássorozat*
6 uo.
- ⁷ Diderot, Denis: *A színészparadoxon*. Bp.: Magyar Helikon, 1966.
- ⁸ Foucault, Michel: *A szavak és a dolgok*. Bp.: Osiris, 2000.
- ⁹ Történetileg a 16–17. század fordulóján vagyunk. A firenzei Bardi gróf házában összegyűlő *Camerata* kör alkotja meg az opera műfaját. A Camerata valójában két különböző csoport, ezek egymásra hatása jelentős, Bardi gróf köre inkább teoretikus, Jacopo Corsié valamivel későbbi, félprofesszionális zenészekből álló egyfajta színházi „workshop”, itt készülnek az első pasztorálok is, ebben a körben alkalmazzák a másik csoport nézeteit, gyakorlatban. A gróf 1581-es vitairata, Cavani 1602-es *Az új zene* című írása alapozza meg teoretikusan a műfajt. Az első opera – Corsi köréből – Peri Daphne című műve 1598-ból. / Palisca, Claude V.: *The Alterati of Florence, Pioneers in the Theory of Dramatic Music in New Looks at Italian Opera*. New York: Cornell University Press, 1968.
- ¹⁰ Dr. Vámosi Nagy István fejti ki ezt a nézetet *Az opera születése a dráma szelleméből* című könyvében (Bp.: Rózsavölgyi, 1944.)
- ¹¹ Brook, Peter: *Változó nézőpont*. Bp.: Orpheus Kiadó, 2000.
- ¹² Sztanyiszlavszkij, Konsztantyin: *Életem a művészetben*. Bp.: Gondolat, 1967.
- ¹³ Interjú Martin Kusejjelel. In: *Warum Oper? Gespräche mit Opernregisseuren*. /szerk.: Barbara Beyer. Berlin: Alexander Verlag, 2005.
- ¹⁴ Ahogy Fodor Géza írja a *Manon Lescaut* kapcsán: „*az opera mindazt, ami a regényben írói apparátus, bonyolult kerülőút, eszköz – mely csak közvetve sejteti a tulajdonképpeni célt –, a minimumra redukálhatja, viszont az üres helyeket, amelyeket a történések csak körülírnak, de szabadon hagynak, hogy mi éppen ott sejtünk és oda is projiciáljunk a lényegét, a cselekvések rejtett értelmét, az alakok jellemét-pszichológiáját, saját anyagával, zenével tölteti ki, amely ezáltal közvetlenül ábrázolni képes mindent, amit a regény csak közvetve idézett fel. Mindenekelőtt a grandiózus szenvedélyt, de – nem analitikusan részletezve – széttergetve, hanem zenei-*

132 Az opera – egy zárt világ

- leg összesűrítve – az utat is, ahogy az emberek elbatározásaiakra jutnak vagy a szenvedély te-
tőfokához közelítenek...” In: Fodor Géza: *Zene és színház*. Bp.: Argumentum, 1998.
- 15 Brecht, Bertolt: *Színházi írások*. Bp.: Magvető, 1969.
- 16 Hevesi Sándor: im.
- 17 Barenboim, Daniel: im.
- 18 Strehler, Giorgio: *Az emberi színházért*. Bp.: Gondolat, 1982.
- 19 Fodor Géza: im.
- 20 Hutcheon, Linda és Michael: *Opera – Desire, Disease, Death*. University Nebraska Press, 1999.
- 21 Dahlhaus, Carl–Eggebrecht, Hans Heinrich: *Mi a zene?* Bp.: Osiris, 2004.
- 22 Hevesi Sándor: im.
- 23 Szabolcsi Bence: *Olasz álarcok*. In: Válogatott írásai. Bp.: Typotex, 2003.
- 24 *Mejerhold műhelye*. /szerk.: Molnár Magda–Peterdi Nagy László, Bp.: Gondolat, 1981.
- 25 Dahlhaus, Carl–Eggebrecht, Hans Heinrich: im.
- 26 uo.
- 27 Appia, Adolphe: im.
- 28 Csehov, Mihail: *A színészhez*. Bp.: Polgár, 1997.
- 29 Brecht, Bertolt: im.
- 30 Pap János: *Hang – ember – bang*. Bp.: Vince, 2002.
- 31 Kovács Sándor: *Hátragyott zenei írásai*. Bp.: Rózsavölgyi és Társa, év nélkül.
- 32 Barenboim, Daniel: im.
- 33 Craig, Gordon E.: *Új színház felé*. Bp.: Színháztud. Int., 1963.
- 34 Barenboim, Daniel: im.
- 35 Ruszt József: *Színészdramaturgia és színészmesterség*. Bp.: Népművelési Prop. Kiadó, 1969.
- 36 „Az okossággal szemire sem megyek” Varga Bálint András beszélgetése Kurtág Györggyel.
In: *Muzsika*, 2006.
- 37 Sztanyiszlavszkij, Konsztantyin: *A színész munkája*. Bp.: Gondolat, 1988.
- 38 Ruszt József: im.
- 39 Sztanyiszlavszkij, Konsztantyin: im.
- 40 Krisztyi, G.: *Sztanyiszlavszkij munkássága az operában*. Bp.: Zeneműkiadó, 1955.
- 41 Ruszt József: im.
- 42 Vitányi Iván–Sági Mária: *Kreativitás és Zene*. Bp.: Akadémiai Kiadó, 2003.
- 43 Sztanyiszlavszkij, Konsztantyin: im.
- 44 Barrault, Jean-Louis: *Egy színházi ember naplója*. Bp.: Színháztud. Int., 1964.
- 45 *Mejerhold műhelye*. im.
- 46 Mejerhold, Vsevolod: *Trisztán és Izolda*. In: *A Dictionary of Theatre Anthropology*. /szerk.:
Barba, Eugenio–Savarese, Nicola. London: Routledge, 2005.
- 47 Sztanyiszlavszkij, Konsztantyin: *A színész és a rendező művészete*. In: *Az ismeretlen Sztanyiszlavszkij*. Bp.: Színháztud. Int., 1960.
- 48 Csehov, Mihail: im.
- 49 Dullin, Charles: *A színészet titkairól*. Bp.: Színháztud. Int., 1960.
- 50 Grotowski, Jerzy: *Színház és rituálé*. Pozsony: Kalligram, 1999.
- 51 *Making an Exhibition of Myself. The Autobiography of Peter Hall*. London: Sinclair-Stevenson, 1993.
- 52 *Organic Effect*. In: *A Dictionary of Theatre Anthropology*. /szerk.: Barba, Eugenio–Savarese,
Nicola, London: Routledge, 2005.
- 53 Mejerhold, Vsevolod: im.
- 54 Brook, Peter: *Az üres tér*. Bp.: Európa, 1999.
- 55 Sztanyiszlavszkij, Konsztantyin: *Életem a művészetben*. Bp.: Gondolat, 1967.
- 56 Barenboim, Daniel–Said, Edward W.: *Kánon és ellentét*. Bp.: Európa, 2004.
- 57 Ruszt József: im.
- 58 Brook, Peter: im.
- 59 Sztanyiszlavszkij, Konsztantyin: *Az illusztrálás művészete*. In: *Az ismeretlen Sztanyiszlavszkij*.
Bp.: Színháztud. Int., 1960.
- 60 Barenboim, Daniel–Said, Edward W.: im.
- 61 Dullin, Charles: im.

- 62 Barenboim, Daniel: im.
 63 uo.
 64 Sztanyiszlavszkij, Konsztantyin: *A színész munkája*. Bp.: Gondolat, 1988.
 65 Brecht, Bertolt: *Színházi írások*. Bp.: Magvető, 1969.
 66 Brecht, Bertolt: *Munkanapló*. Bp.: Európa, 1983.
 67 Ruszt József: *A föld lapos és négy angyal tarja. 42 év – 42 megszólalás*. Veszprém: 2004.
 68 Lecoq, Jacques: *A képzés útja*. In: *Színház*, 2006. február
 69 uo.
 70 Csehov, Mihail: im.
 71 Ruszt József: im.
 72 Ruszt József: *Színészdramaturgia és színészmesterség*. Bp.: Népművelési Prop. Kiadó, 1969.
 73 Cesare, Gaetano-Luzio, Alessandro: *I copialettere di G. Verdi*. Milano: Verdi Commissione, 1913.
 74 Felsenstein: *Az új zenés színháték*. Bp.: Színházstud. Int., 1966.
 75 Brook, Peter: im.
 76 Grotowski, Jerzy: im.
 77 uo.
 78 Szabolcsi Lajos: *A szabad énekítés útja*. Bp.: 1939.
 79 Jovet, Louis: *A testét vesztett színész*. Bp.: Kijarat, 2005.
 80 Ruszt József: im.
 81 Barba, Eugenio: *The complexity of emotion in a Dictionary of Theatre Antropology*. London: Routledge, 2005.
 82 Barrault, Jean-Louis: *Gondolatok a színházról*. Bp.: Színházstud. Int., 1962.
 83 Barrault, Jean-Louis: im.
 84 Barrault, Jean-Louis: im.
 85 Lecoq, Jacques: im.
 86 Nietzsche, Friedrich: *Wagnerről és Schopenhauerről*. Bp.: Holnap, 2001.
 87 Grotowski: im.
 88 Csehov, Mihail: im.
 89 Hull, Lorraine: *Színészmesterség mindenkinek*. Bp.: Tericum, 1999.
 90 Manszurova, Cecílija–Orocsko, Anna: *Vabtangov műhelye*. Bp.: Gondolat, 1979.
 91 Grotowski, Jerzy: im.
 92 Barba, Eugenio: *The real action in a Dictionary of Theatre Antropology*. London: Routledge, 2005.
 93 Mejerhold, Vszevolod: *A Trisztán és Izolda a Marinszkij Színházban*. In: *Mejerhold műhelye*. Bp.: Gondolat, 1981.
 94 Sztanyiszlavszkij, Konsztantyin: *Iparosmunka*. In: *Az ismeretlen Sztanyiszlavszkij*. Bp.: Színházstud. Int., 1960.
 95 Lecoq, Jacques: im.
 96 Mejerhold, Vszevolod: *A színház története, a színház technikája*. In: *Mejerhold műhelye*. Bp.: Gondolat, 1981.
 97 Ruszt József: *Színészdramaturgia és színészmesterség*. Bp.: Népművelési Prop. Kiadó, 1969.
 98 Barba, Eugenio: *The dilated body in a Dictionary of Theatre Antropology*. London: Routledge, 2005.
 99 Frunza, Victor Ian: *Egy bónap Pesten*. In: *Színház*, 2006. május
 100 Barba, Eugenio: *Score and subscore in a Dictionary of Theatre Antropology*. London: Routledge, 2005.
 101 Sztanyiszlavszkij, Konsztantyin: *Életem a művészetben*. Bp.: Gondolat, 1967.
 102 Sztanyiszlavszkij, Konsztantyin: *Az átélés művészete*. In: *Az ismeretlen Sztanyiszlavszkij*. Bp.: Színházstud. Int., 1960.
 103 *Interjú Kroline Gruberrrel*. In: *Warum Oper? Gespräche mit Opernregisseuren*. /szerk.: Bayer, Barbara, Berlin: Alexander Verlag, 2005.
 104 Lecoq, Jacques: im.